

وسواس سکسکه مغز است!

اشکان 4/5 ساله است. والدینش برای ارزیابی او را نزد روان‌پزشک کودک برده‌اند. پدر و مادر او را یک کودک لجباز و لوس می‌دانند و از این شکایت دارند ...

سلامت نیوز: اشکان 4/5 ساله است. والدینش برای ارزیابی او را نزد روان‌پزشک کودک برده‌اند. پدر و مادر او را یک کودک لجباز و لوس می‌دانند و از این شکایت دارند که فرزندشان همیشه سعی دارد وسایل خانه مانند کنترل تلویزیون، گلدان و وسایل تزئینی روی دکور و... را در گوشه‌ای از خانه بچیند و اگر آنها بخواهند این وسایل را سر جای اولش برگردانند، اشکان به شدت عصبانی می‌شود، گریه می‌کند و آرام کردنش هم کار بسیار دشواری است. خلاصه باید حرف، حرف خودش باشد...

روان‌پزشک با بررسی‌های بیشتر متوجه شد اشکان کوچولو دچار اختلال وسواسی است.

بیشتر ما فکر می‌کنیم اختلال وسواسی فقط در بزرگسالان دیده می‌شود ولی در کودکان هم احتمال بروز آن وجود دارد. با دکتر میترا حکیم شوشتری، فوق‌تخصص روان‌پزشکی کودک و نوجوان و عضو هیات علمی دانشگاه علوم پزشکی تهران در این باره گفت‌وگو کرده‌ایم.

آیا کودک وسواس را از بزرگتره‌هایش یاد می‌گیرد؟

وسواس کودکان مبحث بسیار گسترده‌ای است. معمولا اطرافیان این رفتار کودک را بیشتر ناشی از بدقلقی یا یکدندگی او می‌دانند، اما وسواس در واقع یک نوع «سکسکه مغزی» است. در مغز مدارهایی وجود دارد که وقتی می‌خواهیم کاری را شروع کنیم، فرمان پایان آن هم صادر می‌شود. اما در اختلال وسواسی این مدار خود به خود متوقف نمی‌شود. این وظیفه به عهده هسته‌های قاعده‌ای مغز است ولی این هسته‌ها گاهی دچار تغییراتی می‌شوند که عملکرد فرد دچار اختلال را به هم می‌ریزد بنابراین علت اختلال وسواسی در کودکان کاملا زیست‌شناختی است. این اختلال در روان‌پزشکی «#171;اختلال وسواسی اجباری» نامیده می‌شود و انواع گوناگونی دارد.

درباره انواع آن توضیح می‌دهید؟

اختلال شامل دو بخش افکار و رفتار وسواسی است. افکار وسواسی به شکل تصاویر و عقاید مزاحمی هستند که مرتب به ذهن می‌آیند. مثلا کودک برای اینکه بتواند با نگرانی از میکروب مقابله کند، مکرر و غیرعادی دست‌هایش را می‌شوید. گاهی به دنبال افکار مزاحم، مناسک شکل می‌گیرد و فرد برای کاهش اضطراب به انجام اعمال خاصی متوسل می‌شود، مثلا ممکن است کودکی برای کاهش افکار نگران‌کننده در مورد آسیب‌دیدن به مادرش، هنگام خروج از منزل، 3 قدم به عقب بردارد و با پای راست از منزل خارج شود.

آیا این بیماری در کودکان نادر است؟

در دهه اخیر بیشتر به وسواس کودکان اهمیت داده شده و می‌توان گفت تقریبا بیماری شناخته‌شده‌ای است که شیوع آن را 2 درصد برآورد کرده‌اند.

نشانه‌های این اختلال چیست؟

نشانه‌های اختلال وسواسی از ساده‌ترین آنها یعنی فکرهای وسواسی آغاز می‌شود. اولین و شایع‌ترین فکر وسواسی، ترس از آلودگی و

کثیفی است. این تصور وجود دارد که بچه‌ها از مادر یا شخصی دیگری الگوبرداری می‌کنند ولی مطالعه‌ها نشان می‌دهد اگر کودک از نظر بیولوژیک مستعد نباشد، پس از جدا شدن از مادر دیگر این کارا انجام نخواهد داد. فکر وسواسی شایع دیگر، ترس از اتفاق‌های وحشتناک مثل مرگ عزیزان و نوع دیگر آن، ترس از آسیب‌رساندن به خود و دیگران است. بچه‌هایی که در کلاس درس مداد در دست نمی‌گیرند تا مبادا آسیبی به همکلاسی‌شان بزنند، چنین افکاری دارند. متداول‌ترین عمل وسواسی هم همان شکل رایج آن یعنی شستشو است که تکراری انجام می‌شود. از دیگر اعمال وسواسی می‌توان به جمع‌کردن اشیای بی‌مصرف اشاره کرد. البته این افراد همیشه یک شیء خاص را جمع نمی‌کنند و عادت به احتکار هر وسیله‌ای دارند. جمع‌آوری کلکسیون یک پدیده طبیعی رشدی است، مثلا کودکی ممکن است کلکسیون قوطی کبریت داشته باشد، اما در این موارد فرد به مرور علایق دیگری پیدا می‌کند که متناسب با سن است. کودکانی که لباس را فقط یک بار می‌پوشند، یا عادت‌های خاصی هنگام لباس پوشیدن دارند، مثلا حاضر نیستند لباس دکمه‌دار بپوشند یا از درز لباس مرتب ایراد می‌گیرند نیز احتمالا به وسواس مبتلا هستند. وجود عادت‌های خاص مانند راه رفتن طولانی‌مدت روی جدول کنار خیابان (در حالی که کودک می‌داند به مدرسه دیر خواهد رسید) یا چیدن وسایل با نظم افراطی از دیگر نشانه‌های اختلال وسواسی عملی هستند. کودکانی که به بو حساسیت دارند و حتی گاهی با استشمام بویی دچار تهوع و عجزدن می‌شوند، ممکن است به وسواس مبتلا باشند.

والدین چگونه باید با این بچه‌ها برخورد کنند؟

بیشتر اطرافیان، مثل پدر و مادر، فکر می‌کنند کودک لجباز است و به مقابله با او برمی‌خیزند، غافل از اینکه این مشکلات ناشی از اختلالی بیولوژیک است و کودک کنترلی روی آن ندارد. اعتراض پدر و مادر باعث ایجاد تنش می‌شود که نتیجه‌ای هم نخواهد داشت زیرا کودکان وسواسی گاه پرخاشگری غیرقابل‌کنترلی دارند. این پرخاشگری در بزرگسالان مبتلا به وسواس کمتر دیده می‌شود.

آیا روش درمانی خاصی برای کاهش علایم وسواس وجود دارد؟

اولین قدم آن است که بپذیریم کودکان بیمار است و سعی کنیم مشکل را حل کنیم. بهترین نوع درمان برای موارد خفیف، درمان روان‌شناختی و 12-18 جلسه مشاوره است. این روش از سن حدود 12 تا 10 سالگی که رفتار کودک منطقی می‌شود و رابطه بین علت و معلول را درک می‌کند، قابل‌اجراست. یکی از مسایل مهم، همکاری کودک با درمانگر است.

درمان دارویی عوارضی هم دارد؟

داروهای متعددی برای این بیماری وجود دارند که مصرف آنها کم‌عارضه است اما احتمال عود علایم بعد از قطع دارو وجود دارد. معمولا مصرف دارو بین 1-1/5 سال علایم وسواسی را از بین می‌برد. دارو باید به تدریج قطع شود یعنی دوز آن به آرامی و با نظر پزشک کاهش یابد. پس از 3 ماه منتظر می‌شویم تا ببینیم علایم برمی‌گردند یا نه و در صورت برگشت علایم، دوز قبلی را 1 سال دیگر ادامه می‌دهیم.

منبع: هفته نامه سلامت